

2. Адвокатура України: навч. посіб. у 2 кн./ за ред. д.ю.н., проф. Фурси С.Я. – К, КНТ, 2007, кн.1 – с.99
3. Ануфриев Д.В. Адвокатура как институт гражданского общества: автореф. дис. на соискание научного звания к.ю.н., 2005, с. 26
4. Обловацька Н.О. // Адвокат: загальнодерж. період. вид. – 2011 – №10 – с.37-40
5. Прилуцький С.В. Адвокатура як інститут громадянського суспільства в умовах становлення правової держави/ С.В. Прилуцького / Бюлетень Міністерства юстиції України – 2010- № 12 – с.53
6. Смирнов В.Н. Адвокатура и власть: история взаимоотношений / Смирнов В.Н. – 2004 -. 197-174

Ключові слова: адвокатура, адвокат, громадянське суспільство, права і свободи, демократичні інститути.

Ключевые слова: адвокатура, адвокат, гражданское общество, права и свободы, демократические институты.

Key words: advocacy, lawyer, civil society, rights and freedoms, democratic institutions.

СУРІЛОВА ОЛЕНА ОЛЕКСІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор*

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ АДАПТАЦІЇ ДО ГЛОБАЛЬНОЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ДОСВІД ЄС

Незважаючи на всі заходи з попередження зміни клімату прийняті людством починаючи з середини ХХ ст., серед яких розроблення програм дослідження глобальних атмосферних процесів (1967 р., Шапсгольм), прийняття декларації про недопущення потенційної антропогенної зміни клімату (1979 р., Женева) прийняття Рамкової конвенції зі зміни клімату (1992 р., Ріо-де-Жанейро), підписання Кіотського протоколу до Рамкової конвенції зі зміни клімату (1997 р., Кіото), підписання Паризької угоди (2015 р., Париж), точка неповернення пройдена. Попри всі зусилля, спрямовані на скорочення викидів парникових газів, запровадження сучасних енергетичних технологій та підвищення енергоефективності зміна клімату перетворилася на один з найскладніших викликів ХХІ сторіччя. Про це свідчать і результати 25 конференції ООН зі зміни клімату, що відбулася у 2019 р. в Мадриді [1]. Тому сьогодні актуальною є проблема адаптації до зміни клімату. Адаптація представляє собою глобальний виклик і є ключовим компонентом довгострокового глобального реагування на зміну клімату в цілях захисту людей, засобів до існування та екосистем. Адаптація до змін клімату є важливою складовою розвитку будь-якої країни. Держави взяли на себе зобов'язання щодо розробки та посилення адаптацій-

ної політики, а саме: формулювання та здійснення національних планів у сфері адаптації; оцінка результатів змін клімату у цілях формулювання визначених на національному рівні пріоритетних дій; моніторинг та оцінка планів, політик, програм та дій у областях адаптації та навчання на їх основі; підвищення сталості соціально-економічних та екологічних систем, зокрема шляхом диверсифікації економіки та стійкого управління природними ресурсами.

Ситуація в сфері адаптації до зміни клімату була ускладнена пандемією COVID-19. Структурні зміни в економіці, які можуть бути результатом пандемії, наприклад, менша кількість авіаперевезень, поїздок іншими видами транспорту, зменшують об'єми використання викопного палива. Однак фахівці відмічають, що вони навряд чи можуть внести значний внесок у глобальні зусилля щодо досягнення довгострокових кліматичних цілей Паризької угоди [2]. Гостра потреба в подоланні впливу пандемії на сферу охорони здоров'я та згладжування її економічних наслідків призвела до того, що завданням, пов'язаним з адаптацією до зміни клімату, в політичному порядку дня на всіх рівнях приділяється все менше уваги, а ресурси, призначені для планування, фінансування і здійснення адаптаційних заходів, перерозподіляються на боротьбу з пандемією. Це призводить до того, що соціально-економічні наслідки пандемії надаватимуть довгостроковий вплив на процеси адаптації, оскільки економічний спад стає фактором додаткового навантаження на державні фінанси, що може привести до коригування пріоритетів дій по боротьбі зі зміною клімату. Разом з цим вона надає безпрецедентні можливості для спрямування економіки на більш екологічний шлях.

За умови належної реалізації, пакети стимулюючих заходів, прийнятих в рамках боротьби з COVID-19, могли б сприяти кліматично більш стійкому відновленню економіки, зниженню рівня викидів парникових газів шляхом збільшення інвестицій у зелені та сталі галузі економіки. Однак в більшості випадків ця можливість не використовується [3].

Разом з цим ситуація не безнадійна. Так ЄС виділив 60 мільйонів євро на 62 інноваційні проекти та 145 стартапи масштабних підприємств та мале та середнє підприємництво. Інвестиції були мобілізовані найбільшою європейською інноваційною мережею для вирішення безпрецедентних соціальних та економічних проблем, які створила пандемія. Це призвело до узгодженої підтримки новаторів та підприємств, що працюють у галузі охорони здоров'я, зміни клімату, продовольства, сталої енергетики [4].

У Європейському Союзі впроваджуються необхідні заходи з метою адаптації до змін клімату у відповідь на виклики. 24 лютого 2021 року Європейська Комісія ухвалила Стратегію ЄС з адаптації до зміни клімату [5] новітній Стратегії заходи із подолання пандемії узгоджуються з проведенням заходів щодо адаптації до зміни клімату.

Стратегія має на меті реалізувати бачення кліматично стійкого Союзу до 2050 року шляхом активізації дій на міжнародному рівні,

впровадження швидшої, системнішої та розумнішої адаптації. Визначені шляхи адаптації: вдосконалення знань та даних; підтримка управління кліматичними ризиками на всіх рівнях та прискорені адаптаційні дії. Це означає обізнаність щодо адаптації та планування, що поширюється на кожен окрему місцеву владу, компанію та господарство та глобальне лідерство у таких сферах, як кліматичні послуги, кліматична безпека чи природоохоронна діяльність. Стратегії адаптації на всіх рівнях повинні бути ефективними і базуватися на новітніх наукових дослідженнях. Дії з адаптації мають бути забезпечені надійними даними та інструментами оцінки ризику. Передбачається удосконалення та розширення Європейської платформи знань про адаптацію Climate-ADAPT.

Положення щодо кліматичної стійкості включені до всіх сфер політики. Так ЄС розроблено Стратегію «Від ферми до виделки: за справедливу, здорову та екологічно безпечну систему харчування». Нова стратегія сприятиме комплексному вирішенню завдань економічного зростання, адаптації до зміни клімату та подолання наслідків пандемії COVID-19. Вона всебічно вирішуватиме проблему забезпечення продовольчої безпеки та враховує нерозривні зв'язки між здоров'ям людей, здоровими суспільствами та здоровою планетою [6].

Все це визначає лідерство ЄС у сфері запровадження ефективних механізмів та інструментів в сфері адаптації до зміни клімату в постковидний період, тому досвід ЄС є цікавим та актуальним для України. У нашій країні серед основних проблем в адаптаційній політиці можна виділити відсутність правового механізму адаптації до зміни клімату; брак наукових досліджень в цій сфері, недостатнє фінансування; неврахування потреб адаптації до зміни клімату в планах та програмах соціально-економічного розвитку. Відповідні заходи мають бути враховані у всіх сферах політики. Однак Державна програма стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020–2022 рр. [8] не передбачає жодних заходів з адаптації до зміни клімату, хоча ситуація пов'язана з пандемією надає безпрецедентні можливості для створення екологодружньої економіки, які не повинні бути втрачені. Вихід із кризового становища має відбуватися шляхом розвитку зелених технологій, енергоефективного транспорту та споруд, адаптації *агротехнологій до змін клімату*. *Необхідно також внести зміни до Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року [9] та узгодити її положення із Державною програмою стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020–2022 рр.*

Дороговказом Для України є досвід Європейського Союзу в цій сфері. Співробітництво з ЄС в цій сфері є взаємовигідним та створює можливості для відновлення після пандемії COVID-19 як нашої країни так і Європейського Союзу.

Список використаної літератури:

1. United Nations Climate Change. URL: <https://www.un.org/en/climatechange>
2. ISO 14090:2019 Adaptation to climate change – Principles, requirements and guidelines. URL: <https://www.iso.org/standard/68507.html>
3. United Nations Climate Change. The Paris Agreement. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/>
4. Climate change indicators and impacts worsened in 2020. URL: WORLD METEOROLOGICAL ORGANIZATION <https://public.wmo.int/en/media/press-release/climate-change-indicators>
5. Coronavirus: EU support to innovators yields promising results one year on URL: <https://ec.europa.eu/info/news/coronavirus-eu-support>
6. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Forging a climate-resilient Europe – the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change EUROPEAN COMMISSION Brussels, 24.2.2021 COM(2021) 82 final URL: <https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/>
7. Communication A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system COM/2020/381 final URL: <https://eur-lex.europa.eu>
8. Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020–2022 роки Постанова КМУ від 27 травня 2020 р. № 534. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
9. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 932-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249573705>

Ключові слова: глобальні зміни клімату, COVID-19, адаптація, оцінка ризику.

Ключевые слова: глобальные изменения климата, COVID-19, адаптация, оценка риска.

Key words: global climate change, COVID-19, adaptation, risk assessment.